

Architectenselectie: hoe rationeel is het keuzeprocess?

visie

Wie snel, efficiënt en transparant een architect wil selecteren, kan gebruik maken van de methode ArchiSelect. Een digitale procedure, bedacht door Daan Oostinga en Herman Hoekman van ICOP. Uit handen van de voormalige minister van Verkeer en Waterstaat ontvingen zij voor ArchiSelect de Nieuwbouw Innovatieprijs, bedoeld voor jonge professionals die aantoonbaar hebben bijgedragen aan innovatie in de bouw. Wat behelst ArchiSelect en biedt het ook wat het belooft? Is het, zoals de minister zei, 'een systeem waarmee je snel en eenvoudig een architect kunt selecteren op basis van rationele factoren'? Door Dirk van Ginkel

Ir. Daan Oostinga werkt bij ICOP, bureau voor strategisch huisvestingsadvies op locatie-, gebouw- en werkplekniveau. Oostinga en ir. Herman Hoekman, medebedenker van ArchiSelect, zijn gespecialiseerd in het ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige digitale (prestatie)contracten voor geïntegreerde contractvormen of complexe projecten. Zij zijn onder meer betrokken bij alle PPS-huisvestingsprojecten van de rijksoverheid en ziekenhuisprojecten.

Op de valreep van haar ministerschap maakte Karla Peijs haar opwachting op het gezamenlijke congres van de Regieraad Bouw en PSIBouw. Zij was daar om de Nieuwbouw Innovatieprijs uit te reiken aan de ICOP-medewerkers Oostinga en Hoekman. Peijs zei onder meer: 'Het is buitengewoon knap, hoe deze innovators erin geslaagd zijn een ict-systeem te ontwikkelen dat het kiezen van een architect voor welk project dan ook sterk vereenvoudigt. Wie er wel eens mee te maken heeft kan erover meepraten: als je op zoek gaat naar een architect is het vaak verdraaid lastig om objectief te blijven. Een architect kan zichzelf nog zo indrukwekkend profileren, daarmee is natuurlijk nog niet gezegd dat hij de beste keuze is.

'De winnaars van de Nieuwbouw Innovatieprijs 2006 hebben een systeem ontwikkeld waarmee je snel en eenvoudig een architect kunt selecteren op basis van rationele factoren. De tijd ontbreekt om uit te leggen hoe het precies werkt. Dat kunnen ze bovendien zelf waarschijnlijk veel beter dan ik. Maar de jury is er hoe dan ook van overtuigd dat deze innovatie er zo een is waar je in de praktijk inderdaad iets aan hebt. En daarom hebben de bedenkers hun prijs gewoon dubbel en dwars verdiend.'

De bedenker

'Een groot probleem bij de selectie van architecten is de traditionele werkwijze. Van het digitaliseren van informatie wordt nog nauwelijks gebruik gemaakt. Bij aanbestedingen leveren opdrachtgevers heel veel papieren informatie aan: bestemmingsplannen, stedenbouwkundige kaders, programma's van eisen enz. En de opdrachtgevers krijgen op hun beurt van iedere inschrijvende architect stapels papier teruggestuurd, waarbij projectdocumentatie zit, referentiedocumentatie noem maar op. In het kader van gelijkwaardigheid moet al dat papier wel doorgewerkt worden, dat ben je verplicht. En dat is geen sinecure, want je hebt soms wel 50 inschrijvingen. We hebben dat hele proces willen systematiseren en vereenvoudigen door een groot deel ervan te digitaliseren. Dat leidt tot tijdswinst. En tot transparantie voor zowel opdrachtgever als opdrachtnemer. Je kiest voor een format dat door alle inzenders

gebruikt moet worden. Iedereen levert dus dezelfde gelijksoortige informatie aan waardoor de opdrachtgever de inzendingen makkelijker onderling kan vergelijken. Dat is niet het geval in de papieren situatie, waarbij de een 50 pagina's documentatie inzendt en de ander 20, de hoeveelheid en diepgang van de informatie verschilt en de volgorde waarin de verschillende onderwerpen worden aangeoerd voor zich. Gaat het om de kwaliteit van een architect, dan speelt de perceptie van de beoordelaar een rol. En dat is niet zo bij vragen naar zijn capaciteit, projectmanagement, of zijn trackrecord op bepaalde referentiebudgetten. ArchiSelect biedt opdrachtgevers een eenvoudige ondersteuning bij de selectie van architecten, maar ook bij de ontwerpbeoordeling. Waar andere methoden nog wel eens een sterke suggestie van objectiviteit realiseren door architectuur te ontleden tot subsaspecten waarvoor scores gegeven worden met cijfers tot achter de komma, daar houdt ArchiSelect zich verre van dat soort schijnzekerheden. Een architect scoort niet 113,5 punten op beeldkwaliteit. In die termen kun je er niet over praten en dat moet je ook niet willen. Maar je kunt wel beoordelen op een ordinale schaal zoals wij die hanteren – goed, beter, best. Natuurlijk moet een beoordeling wel onderbouwd worden met argumenten. Waarom vindt de beoordelaar een ontwerp

beter of slechter dan een ander ontwerp? En op basis van welke criteria? ArchiSelect is geen starre invuloefening. Daar leent architectuur zich niet voor: te gecompliceerd, te veel zachte waarden. Of je met ArchiSelect een andere shortlist of uiteindelijke architect krijgt dan met andere methoden kan ik niet zeggen. Wel is duidelijk dat je veel sneller, efficiënter en transparanter een selectie realiseert. Ook

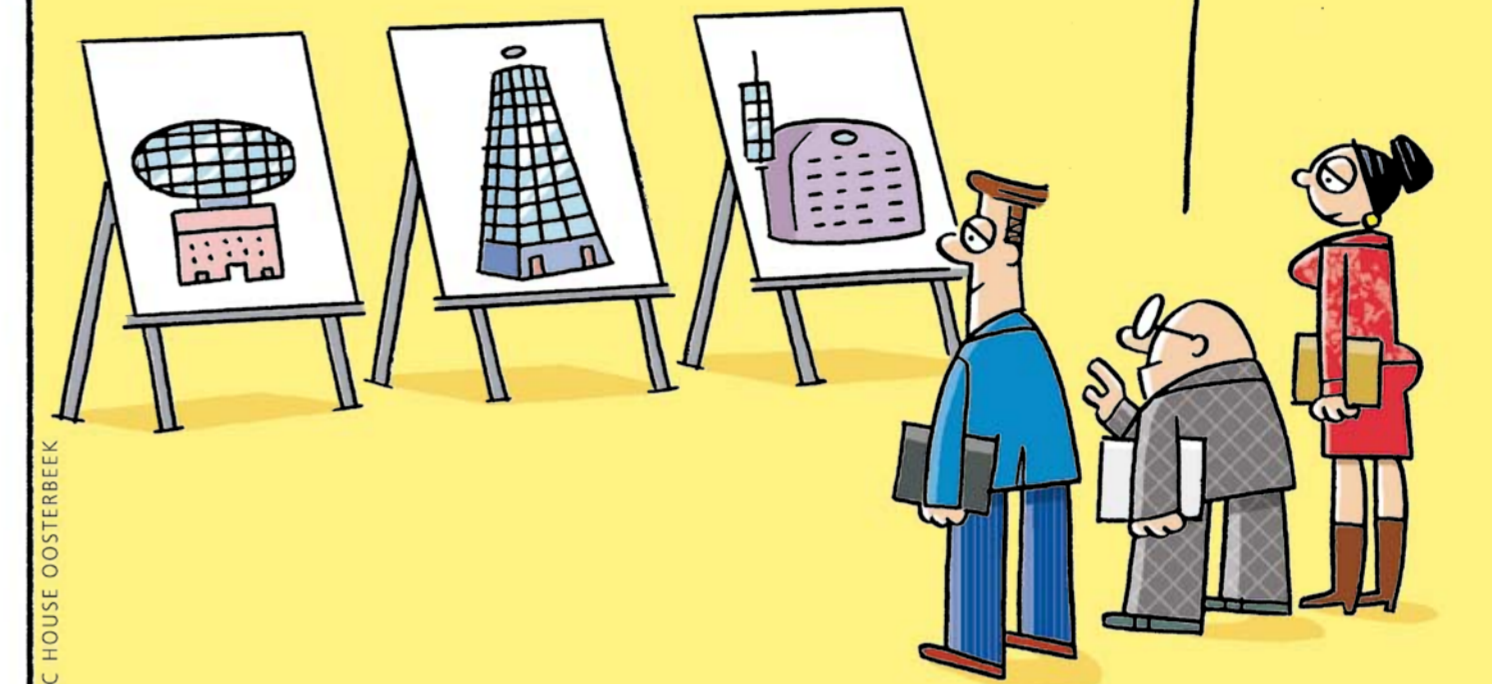
Mr. Jan van Noord is directeur/senior consultant bij ITS (International Tender Services). ITS is een onafhankelijk adviesbureau voor de juridische en inkooptechnische begeleiding van Europese aanbestedingen.

beter of slechter dan een ander ontwerp? En op basis van welke criteria? ArchiSelect is geen starre invuloefening. Daar leent architectuur zich niet voor: te gecompliceerd, te veel zachte waarden. Of je met ArchiSelect een andere shortlist of uiteindelijke architect krijgt dan met andere methoden kan ik niet zeggen. Wel is duidelijk dat je veel sneller, efficiënter en transparanter een selectie realiseert. Ook

Oostinga: 'ArchiSelect houdt zich verre van schijnzekerheden. Het ene ontwerp is niet twee of drie keer zo goed als het andere. In die termen kun je niet over architectuur praten en dat moet je ook niet willen'

NADAT ALLE VOORSTELLEN VOOR HET NIEUWE MINISTERIE NAUWGEZET WAREN VERGELEKEN, HAKTE DE COMMISSIE DE KNOOP DOOR.

Iene miene mutte...

© PETER DE WIT / COMIC HOUSE OOSTERBEEK

Van Noord: 'Aanbesteden is: zo helder en duidelijk mogelijk je vragen stellen en zorgen dat je vergelijkbare antwoorden krijgt'

kun je aan architecten eenvoudig duidelijk maken hoe je tot je resultaten komt.'

De tenderjurist

'Architectenselecties zijn voor ons bekend terrein: ITS begeleidt al geruime tijd Europese aanbestedingen op dit vlak. Veel van wat Oostinga te berde brengt, is dan ook herkenbaar en zijn opmerkingen zijn grotendeels terecht. Net als hij, zijn we ons ervan bewust dat als je niet precies bent in je vraagstelling en niet duidelijk formuleert hoe de antwoorden moeten worden gegeven het heel moeilijk wordt om efficiënt en transparant te selecteren. Als je om chaos vraagt, krijg je chaos. Aanbesteden is: zo helder en duidelijk mogelijk je vragen stellen en zorgen dat je vergelijkbare antwoorden krijgt. Tot zover zijn we het eens. Maar: wij zijn juristen. Opdrachtgevers die op grond van de wet als aanbestedende dienst zijn aangemerkt, zijn verplicht om een procedure te volgen conform de Europese richtlijn, in Nederland vertaald in het BAO (Besluit Aanbestedingsregels voor Overheidsopdrachten). Volgens die richtlijn zijn er grofweg drie procedures: de openbare, de niet-openbare en de zogenaamde onder-

handelingsprocedure. Bij architectenselecties gaat het doorgaans om de niet-openbare procedure. Dat is een aanbesteding met voorselectie, iets dat we onze opdrachtgevers altijd adviseren. Je vermeldt dan de minimumeisen waaraan inschrijvers moeten voldoen en je maakt de criteria bekend op basis waarvan je een shortlist van architecten samenstelt. Zo'n prekwificatie is een hoop werk voor zowel inschrijvende architecten als de opdrachtgever. Daar heeft Oostinga gelijk in. Echter, het scheelt veel onnodig werk voor zowel de architectenmarkt als de opdrachtgever nu in de tweede fase van de aanbesteding slechts de architecten van de shortlist daadwerkelijk een inschrijving (prijs/kwaliteit) indienen. Bovendien gaat het in veel gevallen om projecten waar een paar miljoen euro mee gemoeid is. Ook worden in veel gevallen inschrijvergoedingen aan architecten toegekend. Het is helemaal niet erg om daar een paar weken tijd aan te spenderen. Dus de snelheid die Oostinga claimt te bewerkstelligen, vinden wij niet zo relevant. Een ander punt dat we hebben is dat van de subjectiviteit die hij onontkoombaar acht. Ik onderken dat het lastig is bij kwaliteitsbeoordelingen - bijvoorbeeld van een visie of een schetsontwerp - om niet in niet te beargu-

menteren subjectiviteit te vervallen, maar formeel moet je subjectiviteit wel uitsluiten. Op grond van de wet. Objectiveren we de bedoeling niet door middel van het formuleren van criteria of beoordelingsaspecten, dan kunnen we door de advocaat van een afgewezen architect op de vingers worden getikt. En als de afgewezen partij in het gelijk wordt gesteld, dan kun je niet verder met je procedure en moet je misschien helemaal opnieuw beginnen. Dat wil je niet.

Aan de andere kant: ik kan me volledig gedigitaliseerde aanbestedingen voorstellen - dat wordt ook de toekomst - maar juist niet bij architecten. Omdat daar de persoon van de architect en zijn visie toch heel belangrijk zijn. En de eerlijkheid gebied te zeggen dat er nauwelijks procedures in de architectenwereld zijn, omdat architecten willen dat opdrachtgevers een goed gevoel bij ze hebben. Ze moeten toch, jarenlang soms, in goed vertrouwen met elkaar kunnen samenwerken. Dat wordt moeilijk als je eerder afgewezen bent.'

De inschrijver

'Ik heb voor het eerst met ArchiSelect gewerkt bij de Europese aanbesteding "Huis van de

Stad" van de Gemeente Gouda. Opdrachtgever was NS Vastgoed, inmiddels NS Poort. Vergeleken met de traditionele Europese inschrijvingen die we doen, was de digitale inschrijving met ArchiSelect in vele opzichten een verbetering.

De beantwoording van de vragen is aanmerkelijk eenvoudiger, omdat de vragen dwingender zijn. Je wordt dus meer gestuurd in het verstrekken van informatie. Mede daardoor creëer je een forse tijdswinst voor jezelf. Ik denk dat een inschrijving met ArchiSelect je een tijdsbesparing oplevert van zo'n 50%. De traditionele vragenlijsten zijn tot op zekere hoogte ook wel gestandaardiseerd, maar vaak onduidelijk geformuleerd. Je moet altijd toch weer heel veel dingen uitzoeken voor elke aanbesteding. En dat leidt ertoe dat je doorgaans uitgebreider gaat antwoorden dan de bedoeling is. Je hebt de mogelijkheid om meerdere projecten op te geven of meer projectinformatie te verstrekken dan gevraagd. Je weet dat dit niet altijd meegenomen wordt in de beoordeling, maar toch. Dit brengt een soort "vervuiling" van het inschrijvingsdocument met zich mee. In ArchiSelect kun je "maar" drie digitale projectformulieren invullen. Ik denk dat 'n bureau 'n aanbesteder daar veel baat bij hebben. Bovendien moet je je informatie ordenen op de manier die ArchiSelect aangeeft, dat bespaart de aanbesteder veel zoekwerk en maakt de inzendingen

Astrid van den Berge is medewerkster pr en communicatie bij Soeters Van Eldonk architecten. Ze werkt al 16 jaar bij het bureau en is bij vele inschrijvingen op Europese aanbestedingen betrokken geweest.

beter onderling te vergelijken. Inschrijven op een aanbesteding mag best de nodige tijd kosten, het gaat immers vaak om grote en langlopende projecten waar veel geld mee gemoeid is. Maar tijdswinst voor de betrokken partijen is in combinatie met eenvoud en transparantie toch een belangrijk punt in het voordeel van ArchiSelect. Het lijkt mij een heel goede methode om de fase voorafgaand aan de gunning in te richten. Dus wat mij betreft...

Van den Berge: 'Ik denk dat een inschrijving met ArchiSelect je een forse tijdswinst oplevert: een besparing van zo'n 50%'